

NHỚ NHỮNG GIỌNG CA VÀNG

■ DUƠNG QUANG MINH

Tôi và 9 đồng môn tốt nghiệp Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội (K8, Khoa Văn) được Đài TNVN nhận về công tác vào cuối năm 1966. Thời chiến, chưa có nhà ở, lại là trai trẻ, chúng tôi được cơ quan cho ở luôn tại trụ sở cơ quan 58 Quán Sứ Hà Nội, để vừa làm việc vừa tham gia trực chiến. Tuy ở đây không được thoải mái như ký túc xá sinh viên, nhưng chúng tôi lại gặp những "cơ hội vàng" là tận mắt thưởng thức nhiều "nghệ sĩ có giọng ca vàng" biểu diễn cho nhiều đoàn khách quý trong nước và nước ngoài đến làm việc với Đài.

Tôi nhớ, những đêm biểu diễn như vậy được tổ chức tại "Phòng thu ca nhạc M" rực rỡ ánh đèn. Người mở đầu thường là nghệ sĩ ngâm thơ Trần Thị Tuyết với bài "Ta đi tới" của Tố Hữu. Chị Tuyết xinh xắn, tươi vui, khiêm nhường, được mọi người yêu mến. Giọng ngâm thơ trỗi phú của chị lại thêm dày công tập luyện, nên sớm muộn mà, ngọt ngào, cuốn hút, đưa chị nhanh đến bến bờ hạnh phúc: 13 năm liền nhận vinh dự ngâm 13 bài thơ mừng xuân của Bác Hồ. Với chúng tôi, những sinh viên học văn, hầu như giao thừa nào cũng lắng nghe chị Tuyết ngâm thơ Bác, thơ Tố Hữu và không bỏ sót một chương trình tiếng thơ nào của Đài. Nhiều đêm mê thơ, mê giọng chị quá, chúng tôi thao thức mãi và cầm bút làm thơ. Còn nhớ, hồi mới về Đài, gặp các anh Phan Trác Hiệu, Trần Nhật Lam, Trần Nguyên Ván ở Ban Văn nghệ, chúng tôi góp ý ngâm thơ trên Đài nên thế này thế kia. Các anh gạt đầu. Nhưng rồi những kiến nghị cải tiến ấy không thắng nổi những gì đã được tinh lọc. Giọng ngâm và cách ngâm thơ của chị Tuyết trong 40 năm đến nay vẫn là tuyệt đỉnh.

Tiết mục thứ hai của đêm diễn thường dành cho nghệ sĩ ca trù nổi tiếng Quách Thị Hồ. Bà Hồ cất tiếng hát theo nhịp đàn đáy sao mà tha thiết và da diết lạ. Một nhà nghiên cứu thốt lên: "Trong giai điệu của bà Hồ chứa chất sự đời, phập phồng những cuộc tình duyên, có mơ màng sương khói cùng chút tâm linh huyền diệu của người xưa". Một nhà nghiên cứu khác viết: "Tiếng hát của bà Hồ đẹp như một



tòa lâu đài nguy nga, vừa cao sang vừa mê hoặc, diễn tả tới mức tuyệt đỉnh ý tứ của các văn nhân thi sĩ gửi gắm trong các bài thơ". Nghe bà Hồ hát, chúng tôi mong tiếng hát ấy được truyền đến khắp nơi trên trái đất để nhiều người được thưởng thức cái tinh túy của lời ca Việt Nam. Quả được vậy, năm 1978, "Hội đồng âm nhạc quốc tế UNESCO" và "Viện Nghiên cứu Quốc tế về âm nhạc so sánh" đã trao bằng danh dự cho bà Hồ do công bảo tồn bộ môn âm nhạc truyền thống có giá trị văn hoá cao...

Tiết mục thứ ba thường là phần của nghệ sĩ Châu Loan với những khúc ca Huế lúc rộn ràng, lúc êm đềm, ấm áp, chứa chan tình cảm. Chúng tôi đặc biệt thần phục chị Loan ở chỗ chị ngân dài hàng phút mà không hề đứt hơi đoạn mạch. Nghe giọng ngân ấy, tôi bất giác nhớ về những dòng sông man mác khu Bốn quê nhà. Tôi nhớ, hồi nhỏ sống ở quê, mỗi lần đội chiếu bóng lưu động về xã phục vụ, loa phóng thanh của đội lại vang lên những bài ca được nhiều người yêu thích; trong đó, giọng ca của chị Loan bay đi từ cánh đồng này sang cánh đồng khác, tạo nên không khí tung bùng, thôi thúc mọi người làm nhanh công việc trong ngày để kịp về xem phim. Lần đầu gặp chị Loan, thần phục giọng ca của chị, chúng tôi vỗ tay tán thưởng rất dài. Không chỉ có thế, chúng tôi còn ngắm hoài khuôn mặt và nụ cười của người nghệ sĩ ấy.

Chương trình biểu diễn phục vụ khách

quý thường được khép lại ở hoạt cảnh "Thị Mầu lên chùa" với phong cách biểu diễn điêu luyện và rất riêng của nghệ sĩ Nhu Hoa. Chị Hoa có giọng hát chèo cứ giòn tan như bánh đa nướng, lịm ngọt như mật ong rùng, đôi mắt lúng liếng như mặt trăng chơi voi trong sóng nước và đôi tay múa dẻo hơn cả kẹo mạch nha. Chị nhập vai Thị Mầu tuyệt hảo. Nào tỏ tình, nào kêu gọi, nào hôn dỗi người mình mong được yêu là Thầy Tiểu... tất cả đều quá đạt. Xem "Thị Mầu lên chùa", khán giả thú vị không chỉ ở vẻ ngoại hình tươi trẻ, duyên dáng, sinh động của diễn viên mà còn cảm nhận được tấm lòng nhân ái của con người Việt Nam.

Thời gian trôi thật là nhanh. Thế là đã gần 50 năm rồi, kể từ ngày chúng tôi được trực tiếp xem các nghệ sĩ Đài TNVN có "giọng ca vàng" biểu diễn. Giờ đây, nghệ sĩ Trần Thị Tuyết đã bước vào tuổi xưa nay hiếm; Nghệ sĩ Quách Thị Hồ thì đã qua đời năm 2001 ở tuổi 92; Nghệ sĩ Châu Loan lâm bệnh hiểm nghèo, tắt dần nhịp thở trong cảnh Mỹ tuôn bom dữ dội xuống Hà Nội trong đêm Noel 1972; Nghệ sĩ Nhu Hoa mất trong một tai nạn giao thông cùng một số đồng nghiệp ở Đài giữa thập niên 80 thế kỷ trước. Còn chúng tôi thì đã về hưu cả. Nhân dịp mừng năm mới, tôi viết vài cảm nghĩ này, kính chúc tất cả các nghệ sĩ sức khoẻ và hạnh phúc, và cũng xin coi đây là nén nhang tưởng niệm những nghệ sĩ đã quá cố.